

Ramon Margalef i els quatre elements

“La Mediterrània no es mor”

Ramon Margalef analitza en aquesta entrevista els diferents problemes ambientals que afecten la natura catalana.

Ramon Margalef em rep al corredor de la Facultat de Biologia de Barcelona. Ràpidament em condueix al seu despatx, una cambra d'unes dimensions irrisòries: difícilment cabem els dos, quan arriba el fotògraf haurem d'eixir-ne fora. Se'n riu de l'estretor i mostra uns ulls blaus, esfumats, una mica cansats: "Enguany és el darrer any que estic com a catedràtic emèrit, l'any vinent em trauran fora", assenyala sense pena, quasi sarcàsticament. Em mira amb expectació: Ramon Margalef experimenta una mena de "reserva-temor" envers els periodistes, i encara que li explique que sóc biòleg, ell continua tenint dubtes. "És que una vegada aparegué amb grans titulars que Ramon Margalef deia que l'ecologia tenia molt a veure amb la prostitució i això va provocar un gran rebombori, i els meus fills em preguntaven: "¿Pare, com és que has dit això?". I, jo, és clar, no havia dit res d'això, havia dit una altra cosa..."

Parlem amb Ramon Margalef seguint la vella estructuració dels grecs, que dividien la natura en quatre elements: l'aigua, la terra, el foc i l'aire.

L'AIGUA

—Parlem del mar, senyor Margalef... ¿Per què, com deia Cavanilles, el mar és sempre interessant?

—Perquè és on millor es pot observar el funcionament de la vida. Té una dinàmica rapidíssima en relació amb la terra. Per a un biòleg és senzillament fascinant.

—Vostè ha definit la Mediterrània com "un mar fet a escala humana"...

—Sí, és un mar petit, semblant al de les Antilles. Tanmateix, això és alhora contraproductiu, perquè en dificulta la regeneració, la neteja.

—Però vostè sempre ha mantingut, contra la tesi de molts ecologistes, que la Mediterrània no està en perill.

—És clar... Les anàlisis són significatives. No obstant això, la costa està molt maltractada, però, a l'alta mar, les aigües encara són netes. De tota manera, els periodistes busquen que els diguem: "¡La Mediterrània es mor! ¡Però no patiu, la salvarem! ¡El govern i jo la salvarem!". Doncs no, la Mediterrània té alguns problemes locals de contaminació però res extraordinàriament alarmant. Quan el problema ecològic al món siga tan important per aconseguir fer del Mediterrani un mar mort, veritablement mort, el món tindrà poques possibilitats de su-

pervivència. El mar és un testimoni excepcional de l'estat de la biosfera.

—Però la Mediterrània cultural, la Mediterrània ètnica, fins i tot la geogràfica descrita per Braudel o Deffontaines, ja no és la mateixa d'abans...

—Sí, això, està més malament, cultu-

"Cousteau no ha entrat en el món de la política però sí que ho ha fet en el de l'espectacle, que és molt més divertit".

ralment sí que podríem dir que la Mediterrània és cada dia més morta. Però aquesta situació estem estimulant-la cada dia nosaltres, induint el turisme a quedar-se a la nostra costa.

—I no creu que, llavors, les seues declaracions en què resta importància a l'assumpte del Mediterrani poden ser contraproductives, i poden induir a una major destrucció de la costa...

—Aquí hi ha una cosa molt arriscada en la nostra societat: les bones inten-

"La central d'Andorra d'Endesa és la que contamina la comarca dels Ports de Morella amb tota seguretat".

cions no justifiquen mai una mentida. S'ha de mantenir una mica el rigor científic. I a més jo no sóc un polític. És totalment inacceptable que per alleugerir una mica la pressió ambiental, la merda sobre el Mediterrani, digués que el Mediterrani és mort... Estem en una època

en què les coses es poden dir pel seu nom. No crec que siga bona política motivar la gent amb coses que no són veritat. Pots dir-ho clarament: ¡el Mediterrani no és mort!

—Però Cousteau en una entrevista a EL TEMPS s'oposava a les seues declaracions i, malgrat reconèixer el seu prestigi professional, assenyala que s'enganyava i que al Mediterrani li quedaven tan sols uns pocs anys de vida...

—Des d'aquesta perspectiva tot està en perill: j'està en perill la Terra! I a més és fàcil dir-ho. És el que tothom vol sentir. Però aquestes declaracions no aporten res de nou, ni de positiu; no pretenen aportar cap solució. I, a més, això que diu Cousteau és mentida... Volem dades: quants abocadors incontrolats hi ha a la Mediterrània, o, més fàcil encara, quanta gent ha orinat —és una suma senzilla— en estiu a la Mediterrània... Ens interessen aquests tipus de dades i no els discursos sensacionalistes. És un mal recurs utilitzar mentides per a obtenir resultats.

—¿Quina opinió li mereix Cousteau?

—No, Cousteau ha estat una bona cosa: ha creat molts aficionats, com també va passar amb Rodríguez de la Fuente. Però és la classe de persona a qui agrada entrevistar els periodistes: gent que empra grans paraules i preveu situacions catastròfiques. Cousteau no ha entrat en el món de la política, però sí que ho ha fet en el món de l'espectacle. I això és molt més divertit i dona més diners... Ha, ha, ha, ha, ha... ¡S'ho passa molt bé!

LA TERRA

—¿Com troba la situació dels parcs naturals catalans? Sembla que passa un poc com a València, que es protegeixen zones i després no es doten dels mitjans adequats. El director del parc natural dels aiguamolls de l'Empordà ja ha protestat algunes vegades contra l'administració...

—Bé, no sé com està la situació a València. Ací, a Catalunya, el problema de conservació de la naturalesa, la política de parcs hauria d'estructurar-se en parcs una mica extensos, i després —i insisteixo en aquest tema, és una de les meues manies— n'hi ha petits paratges, retalls de paisatges que estan abandonats, i què no obstant podrien ser recull de moltes plantes i animallets... Per altra banda, caldria fer una homologació amb les lleis europees; després ha d'haver una política intel·ligent de gestió del

parc natural en general, la major part de gent que hi acudeix experimenta un interès molt relatiu, i aleshores convé no obrir massa carreteres pel parc. N'hi ha sovint la visió equivocada per part del gestor "¡d'obrir el parc als ciutadans!" i fan de l'espai a protegir una carretera. Cal fer tot el contrari, i d'això saben molt els americans: cal fer una llarga carretera per la perifèria, que faça moltes voltes sobre ella mateixa, i que al visitant li faça la impressió que realment visita el parc. I conservar intacte el centre, impedir l'entrada al gruix de visitants.

—*I, en general, la majoria dels ajuntaments s'oposen a la creació d'espais protegits en els seus termes.*

—Això no fa sinó confirmar la falta d'imaginació de la gent. La visió tercermundista, la mentalitat primitiva, d'aquests ajuntaments. Un parc natural atrau un amplíssim nombre de visitants que en algun lloc han de menjar, dormir... És una font d'ingressos extraordinària que la gent incomprendiblement no arriba a explotar.

—*S'ha intentat ampliar el Parc Natural d'Aigües Tortes, però hi ha hagut greus problemes...*

—Bé, el cas d'Aigües Tortes és més complicat del que es pensa. Un diari em va preguntar sobre aquesta qüestió, i vaig assenyalar que era un assumpte molt difícil de solucionar... I això em va valdre una felicitació per part del govern... ¡Quina vergonya! Ha, ha, ha... Vull dir que el problema d'Aigües Tortes és una situació produïda per Icona; aquests problemes són una herència d'aquesta institució... En general, la gent s'ha mogut entre l'immobilisme, en què fan el menys impossible, i, per altra els grans discursos, per exemple, "el mar es mor", ha, ha, ha... Però durant molt de temps no s'ha fet realment res.

FOC

—*I passem a un altre element: el foc...*

—¡Ah Déu meu! Us heu quedat sense res, allí, a València! Ací, també hi han hagut incendis...

—*I encara el conseller de Medi Ambient Antoni Escarré es permet dir que*

el foc és un element natural en els ecosistemes mediterranis...

—Bé, es normal que a la Mediterrània hi haja incendis. Als Estats Units s'ha estudiat bastant: hi ha algunes espècies endèmiques que depenen del foc, i allí fins i tot, cremen algunes zones per afavorir aquestes espècies. Però, és clar, ací es crema massa... El problema fonamental és que no es permet que es consolide el bosc madur, s'hauria de tenir més cura d'aconseguir un bosc madur, i el bosc oportunista de pi blanc crema molt.

L'AIRE

—*¿Com està l'aire, senyor Margalef?*

—És una d'aquestes coses que no te-

El vell pagès de la ciència

Ramon Margalef és un cultiuador de la ciència —en el sentit exacte del terme—, un pagès, un llaurador del coneixement científic, constant i exigent. Des de fa més de quaranta anys cultiva el camp de l'ecologia, obtenint uns resultats àmpliament reconeguts per la comunitat científica internacional. Amb el pas del temps, Ramon Margalef s'ha convertit en un prodigiós coneixedor dels cicles naturals, un magnífic savi del funcionament de la natura, que observa —amb una tristesa dessemparada i tàcita— la progressiva destrucció del món.

nen més remei que estar malament... Les plantes redueixen compostos de carboni, de sofre, i de nitrogen; si les plantes es cremen i es destrueixen és natural que aquests productes oxidats resten a l'atmosfera. Amb el sofre i el nitrogen com a contaminants, amb la quantitat de carboni i de petroli que cremem és inevitable que l'atmosfera estiga contaminada.

—*Vostè comenta que és més preocupant aquesta situació de l'atmosfera que el problema del forat de l'ozó.*

—Sí, la combustió, a més d'aquests productes, va produint l'efecte hivernal, que a la llarga pot originar greus problemes a la humanitat.

—*¿I la contaminació als Ports de Tortosa?*

—Sí, és el mateix. La combustió de carbó per part d'Endesa produeix un alt

nombre de productes sulfurants que són els que produeix aquesta contaminació als Ports.

—*A vostè li pareix llavors que és la central d'Andorra...*

—Sí, sí, sí. N'estic segur.

RAMON MARGALEF, L'HOME

—*Vostè a pesar de ser ecòleg, no es considera ecologista.*

—Bé, els ecologistes són importants, perquè promouen la conscienciació, i tan sols en aquests casos m'hi trobe prop. Però no estic gaire d'acord en els mitjans que empren.

—*¿I què opina dels ecologistes que arriben al poder?*

—Els ecologistes haurien d'estar sempre a l'oposició. Quan es domestiquen massa... ¡malament!

—*¿I per què participen tan poc en la vida cultural els científics?*

—La mentalitat de la ciència és molt diferent a la de l'art. Una obra d'art és una obra d'art. En canvi, la ciència és sempre un temps...

—*Vostè no es considera, llavors, un intel·lectual...*

—No, no... la meua mentalitat s'assembla a més a la d'un pescador, a la d'un fuster, a la d'un d'aquells pàgans vells...

—*¿Quin és el seu escriptor català preferit?*

—¡Ah! No ho sé... Crec que no en destaca cap.

—*¿I el seu arbre?*

—Mai m'havien fet aquesta pregunta, em ve de sorpresa... potser el roure, el faig. Els caducifolis.

—*Se'ns acaba el temps, en Ramon. ¿Què és per a un ecòleg el temps?*

—¡Ah!... ¡No ho sé!... És molt difícil de definir...

—*Joan Fuster ho va definir de la següent manera: "Mentre dormiu us creix la barba, això és el temps". ¿Què n'opina, està d'acord?*

—No, no. El temps no es pot definir... En tot cas podríem dir que el temps és allò que separa les coses perquè no passen juntes... És el que esponja la naturalesa del món... i si vols, el temps és aquesta esponja que és plena de cavells de la barba de Fuster, ha, ha, ha...

Martí Domínguez